

ZPRAVODAJ

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

7/2004

Přes Duklu a Liptovský Mikuláš do vlasti

(Příběh poručíka Vladimíra Tenglera
z Hněvotína)

Příchod 1. československé samostatné brigády do Rovna přivodil spontánní nástup volyňských krajanů do jejich řad.

Odcházeli jsme z naší rodné osady Moldava dne 17. března 1944. Celkem 39 mužů a chlapců. Spolu se mnou starší ženatý bratr Josef a mladší, svobodný bratr Toník. Bylo to těžké, ale důstojné rozloučení s rodinami a příbuznými. Všichni statečně potlačovali slzy a pláč, za který se styděli. Po posledních velkých vítězstvích sovětské armády tu sice byla naděje na brzký vítězný konec války a osvobození staré vlasti ze spárů hitlerovského fašismu. Podle rozsahu a krutosti nedávných bojů v blízkém okolí Dubna a podél silnice v sousední české osadě Májovce jsme však věděli, že boj nebude snadný, že si ještě vyžádá mnoho krve a obětí. Nic nám to však neubralo na elánu a chuti bojovat za osvobození staré vlasti.

Koňskými povozy nás za doprovodu dechové kapely Josefa Babáka staršího dovezli na nádraží v Mirohošti. Odtud jsme pak jeli do Rovna vlakem. V Rovnu jsme stanuli před československou odvodní komisí. Lékaři s námi neměli mnoho práce. Mnozí branci spíš zatajovali menší, na první pohled neviditelné fyzické vady, jen aby mohli být odvedeni.

Bratr Josef, který před válkou prodělal vojenskou prezenční službu v polské armádě, byl zařazen k pluku těžkého dělostřelectva jako výkonný rotmistr. Bratr Toník k smíšenému předzvědnému oddílu (SPO). Já k těžké minometce ráže 120 mm k oddílu nadporučíka Františka Bedřicha. Vzhledem k mé dřívější funkci v sovětské armádě jako miřič. Manžel mé sestry Václav Knob byl rovněž zařazen k minometce.

Počáteční výcvik jsme prodělávali v Rovnu. Když Němci zjistili, že se v Rovnu formují československé jednotky, nešetřili nočními nálety. Kdo právě neměl službu, mohl na noc opustit kasárny. Chodili jsme do čtyři kilometru vzdálených stodol. Ráno jsme museli být včas v kasárnách. Jednou, když jsem byl na stráž, tlak vzduchu od výbuchu mě odhodil o několik metrů, ale jinak se mi přitom nic nestalo.

Z nachlazení jsem dostal těžkou angínu s vysokými horečkami. Týden jsem si pobyl ve vojenské nemocnici. Jednou, asi o druhé hodině, mě probudil letecký poplach. Zalehl jsem vedle postele na podlahu. Poblíž dopadla na dveře bomba. Tlak vzduchu vyrazil celé okno, které i s rámem dopadlo na mou postel. Ze stropu se sypala omítka. Střepina skla mě zranila na čele. Při poplachu několik vojáků utíkalo do krytu. Mnozí z nich však nedoběhli, výbuch je zastihl u vchodu do krytu. Po náletu nás přestěhovali do druhé nemocniční budovy.

Po uzdravení jsem našel minometku v Rovnu už nezastihl. Byla přesunuta k Torčinu u Lucka. Kamarádi tam prodělali svůj první bojový křest.

Hned první ostrou střelbou odrazili útok fašistické pěchoty.

Z nemocnice jsem byl poslán k náhradnímu pluku. Důstojníci si odtud vybírali vojáky k různým druhům zbraní, podle jejich věku a také podle řemeslné či jiné kvalifikace.

Dostal jsem dva dny dovolené a povolení podívat se domů na Moldavu. Zpět mě do kasáren doprovázel otec s koňským povozem. Přivezli jsme naši armádě darem zabitě prase, pár koní a vůz. Podobně jednaly stovky dalších krajanů.

Z Rovna následoval vlakový přesun na Bukovinu. Znovu jsem se hlásil k minometce. Byl jsem zařazen jako miřič. Po tři měsíce jsme byli ubytováni v lesních zemljánkách a prodělávali tvrdý intenzivní výcvik. Pak přišel přesun do Karpat.

8. září 1944 jsme se zúčastnili dělostřelecké přípravy u Krosna. Večer jsme dojeli až do Machnuky. Spali jsme ve stodolách. K ránu nás začalo ostřelovat německé dělostřelectvo. Poplach!! Nasedli jsme na auta a vyrazili kupředu. Za vsí nás zastavil podporučík od 3. brigády a tákal se nás, kam jdeme. Němci jsou pryč kolem dokola v lese.

Seskákali jsme z aut. Auta s minomety se začala na silnici otáčet. V tu chvíli nepřítel spustil dělostřelecký a minometný přepad. Zastavili jsme na okraji vesnice a postavili minomety do otevřených nechráněných palpostů. Začali jsme palbu opěťovat. Celý den jsme strávili v pekelné palbě. Měli jsme několik raněných. Zbrojiře mého strýce Jaroslava Tenglera zachránilo to, že se mu střepina zasekla do nábojové tašky na opasku, kde ulpěla, aniž by mu způsobila nějaké zranění.

Večer jsme se přesunuli do Machnowky. Ráno hustá mlha. Průzkum hlásil, že nepřítel je od nás asi pět kilometrů. Náhle se však z lesa ozvaly kulometry a samopaly. Předvoj 1. brigády byl napaden palbou z boku. Z lesa vyrazily tanky. Pohotoví je odrazili naši dělostřelci.

Nevím, jak mohlo už podruhé dojít k tak hrubému selhání průzkumu, když první den průzkum našich samopalníků, výsadkářů doprovázejících sovětské tanky narazil na nepřítel po necelých dvou kilometrech postupu. Velení zatím vycházelo z předpokladu, že nepřítel ustoupil o patnáct kilometrů až k městu Dukla.

Počáteční dva dny bojů nás stály víc obětí a krve než celá Karpatsko-Dukelská operace. Stačily podlomit důvěru vojáků ve velení a podlomit tak jejich bojovou morálku, zvláště u pěchoty, kde byly ztráty nejtěžší.

V noci jsme se přesunuli na úsek Kobylany-Palcowka kóta 534, smutně proslulá kóta smrti. Jako jedinečná pozorovatelná ovládající všechny přístupové cesty v širokém i dalekém okolí. Několikrát přecházela z rukou do rukou. Stála nás na 400 padlých a 1500 raněných.

Přesunuli jsme své palposty ke vsi Nadole, odkud jsme přes les ostřelovali město Duklu. Byl raněn velitel baterie, podporučík Smida Vladimír Novák. Při postupu od Nadole k městu Dukla padl můj mladší bratr Toník. Byl zasažen kulou snajpera ve chvíli, kdy naši vyrazili z lesa. Kamarádi ho pohřbili pod smrčkem, do jehož kmene vyryli jeho jméno...

Nacházeli jsme se asi dva kilometry od místa, kde bratr padl. Chtěl jsem ho pohřbit. Velitel baterie mě však nepustil se slovy: „Nedá se už nic dělat. Už mu nepomůžeš. V tvém stávajícím duševním stavu ještě někde sám přijdeš zbytečně k úrazu.“

Po svahu od Nadole k městu Dukla byl terén hustě poset těly našich spolubojovníků.

V dalších dnech jsme podporovali palbou útok naší pěchoty a tanků na Hyrowu horu.

Terén se natolik rozbahněl, že auta nemohla projet. Ženíšté museli v nejhorších úsecích pokládat povalové vozovky z kmenů stromů.

6. října 1944 jsme po těžkých bojích u Zyn-dranowé a Barwinku konečně překročili československou státní hranici na silnici v Dukelském průsmyku. Jelikož tudy vedla jen jediná cesta, která ještě navíc byla podminována a najelo zde na minu vozidlo velitele 1. brigády generála Jaroslava Vedrala Sázavského, čekali jsme v lese západně od silnice nejméně čtyři hodiny, než ženisté uvolnili cestu od min. Seděl jsem na nákladním autě, když jsem si najednou uvědomil, že jsem ve starém palpostu zapomněl miřidla od minometu. Tryskem jsem se vrátil o tři kilometry zpět do starých palpostů. Ulevilo se mi, když jsem našel krabici s miřidly. Znovu jsem běžel ze všech sil, abych se včas vrátil k baterii. Měl jsem štěstí, jelikož jsem ji ještě zastihl na místě odpočinku. Ztráta miřidel by určitě znamenala zařazení do trestanecké rot, které velel podporučík Teodor Bojko. S trestaneckou rotou se vymetaly nejhorší úseky fronty.

17. 10. 1944 jsme postoupili do prostoru Medvedze -Vyšná Pisaná. 19. 10. jsme pronikli k Stropkovu výšina Obšár - Tokajik a vyšli k řece Ondavě. Na frontě zavládl neobvyklý klid. Obě strany si „lízaly“ rány a připravovaly se k dalším bojům.

Od Stropkova jsme se přesunuli k polskému městu Jaslo. Až do 15. ledna 1945 jsme se pečlivě připravovali na velkou zimní ofenzivu sovětské armády. V noci ze 14. na 15. ledna snad nikdo z nás neusnul, jak jsme byli rozrušeni a plni očekávání. Po půlnoci zajely do předem vybudovaných postavení sovětské gardové minomety „Kaťuše“. Měly přibližně stejný do- střel jako naše 120 mm minomety - to je asi pět kilometrů. Vzadu asi dvě stě metrů za Kaťušemi zaujaly palebná postavení těžší „Andrjuše“. Všichni jsme byli v pohotovosti. Obsluhy u svých děl a minometů, velitelé a pátrači na pozorovatelnách, spojaři u svých aparátů.

V 8.00 hodin jsme dostali konečně úpravy palebných prvků. V 8.44 hod. k obloze vzlétly zelené světlice. Na toto znamení zabourily salvy Kaťuš a Andrjuš. Po nich spustila sovětská i naše děla a minomety. Na každý minomet jsme měli připravený palebný průměr 110 min. Každá vážila asi 20 kg. Jako miřič si pamatuji, že jsme měli uloženy tři palebné prvky. Dvacet ran ráz na ráz a pak další prvek, přenesení palby do hloubky obrany nepřítel. Během padesáti minut jsme vypálili asi osmdesát ran. Hlavně minometů se rozpálily tak, že jsme je museli chladit sněhem. Nepřátelské dělostřelectvo odpovídalo jen po několik minut, pak úplně ztichlo.

Po skončení dělostřelecké přípravy naletěla sovětská bitevní letadla. Hned po nich vyrazila do útoku sovětská pěchota a tanky. Mezi nimi pět tanků československých.

Pátrači nám pak vyprávěli, že to bylo v německé obraně hrozné. Palba doslova přeorala bunkry a zákopy. Celá první linie obrany byla v moři ohně a výbuchů, místy snad hořela dokonce i zem. Němci, kteří dělostřeleckou palbu v krytech přežili, byli palbou tak ohlušení a šokováni, že vůbec nebyli schopni postavit se na odpor. Sovětští pěšáci je tahali z bunkrů doslova jako ovce. Sovětská vojska pak rychle postupovala. Čtvrtého dne osvobodila Krakov.

Vladimír Tengler
(Pokračování příště)

Vztah velitelů a vojáků - ženistů v bojích 1. čs. armádního sboru

Vztah vojáků a velitelů v armádě ve válce a v míru je velmi citlivá otázka. Jiný vztah k většině velitelů mají vojáci při výkonu základní vojenské služby a jiný vztah ve válce. V obou případech si musí svého velitele vážit pro jeho spravedlivé jednání, přístup k nim, a je zajímavá v neposlední řadě i jeho náročnost. Nesnáší nespravedlivé jednání, protežování jedince a hloučnost, známé řvání v kasárnách.

Jiný vztah velitelů a vojáků je ve válce. Tam obě skupiny jsou na sobě přímo závislé. Špatný frontový velitel se většinou rovná se zbytečnými ztrátami na životech podřízených vojáků a obránců.

Ze svých dlouhodobých zkušeností velitele poddůstojnických ženijních škol ve válce a výcviku velitelského sboru v míru mohu potvrdit, že pokud si vojáci váží svého velitele, jsou schopni nasadit pro něj své životy. Stejně tak nesmí velitel váhat nasadit svůj život v zájmu obrany nebo záchrany životů svých vojáků.

Zvláště vyhraněný vztah vojáků k svému veliteli i obránců měli volyňští Češi. Vyplynulo to z tvrdšího životního stylu těchto krajanů na Volyni.

Svědčí o tom některé případy vztahů vojáků ke svému veliteli za války.

Při odstavovacích pracích v prostoru pohoří Branisko jsem byl svědkem, jak moji vojáci, většinou volyňští Češi, proslapávali pěšinku sněhem, aby velitel sboru generál Svoboda a jeho štáb nešlápli na protipěchotní miny. Bylo to sebeobětování nejvyššího stupně a vyplývalo z velké úcty volyňských Čechů ke svému veliteli sboru. Snad byli vedeni mým příkladem, když při přesunu rotý pohoří Branisko jsem šel zasnéženým terénem první a nařídil svým vojákům, aby postupovali v mých stopách a tak zmenšili nebezpečí nášlapu na protipěchotní miny. Celý přesun proběhl bez zranění jediného muže.

Blízký vztah a projev kamarádství měli vojáci i k nižším velitelům. Při průzkumu v prostoru Vitališovce u Liptovského Mikuláše se ženijní hlídka vedená volyňským Čechem desátníkem Kutnohorským dostala až na 15 metrů k nepříteli. Palbou nepřátelského kulometu byl desátník Kutnohorský těžce raněn. Lehce ranění byli téměř všichni příslušníci ženijní hlídky. Přesto neustoupili, zahájili boj a v palbě vynesli svého těžce raněného velitele. Nasadili své životy pro záchranu velitele hlídky.

V bojích u Liptovského Mikuláše, kdy jsem byl nucen se svou rotou ustoupit ve zdrcující palbě nepřátelských kulometů do obce Okoličné jsem si všiml, že v těsné blízkosti vedle mne postupuje zdravotník roty. Byl jím volyňský Čech desátník Mařík. Později mi řekl, že šel vedle mne s rozhodnutím v případě zranění vynést mne za každou cenu z palby.

Podobných případů bylo na frontě více. Vojáci si vážili statečného velitele, který byl odborně na výši a který se snažil splnit úkoly s nejmenším rizikem pro příslušníky své jednotky.

Velitel také musí ukázat svým podřízeným, že je skutečně statečný. Při plnění úkolů ženijního zabezpečení velitel čtyři nebo rotu neprovádí osobně odminování a odstraňování min. Přesto v některých situacích musí být příkladem a jako první podstoupit riziko zranění nebo ztráty života. Takových případů na frontě bylo mnoho, zvláště v bojích v Karpatech, na východním a středním Slovensku. Příkladem v tomto směru byli volyňští Češi, velitelé ženijních čet a rot u 1., 2. a 3. ženijních praporů.

Bylo tomu tak i při průzkumu a odminování na Moravě. Při postupu k Vsetínu jsem se rozhodl osobně odminovat protipěchotní minové pole, kladené z velmi nebezpečných šrapnelových min. Odminování sledovali příslušníci mé ženijní rotý na nákladních vozidlech, stojících v bezpečné vzdálenosti. Jednodušeji bylo poslat tam vojáky a sám se krýt před možnými účinky střepin. Vojáci ale chápali, že se snažím chránit jejich životy a že mají velitele, na kterého je spolehnouti.

Takové případy stmelily velitele a vojáky v jeden celek tak, že se nestalo, aby i nejsložitější úkol nebyl splněn. O pevném svazku svědčí i ta skutečnost, že se příslušníci 3. ženijní rotý i po 50 letech hlásí ke svým velitelům.

Příkladem v tomto směru byli volyňští a slovenští chlapi. Miroslav Novák

V tomto čísle se vracíme ještě několika články k velké události, otevření Volyňského muzea

Otevření Muzea volyňských Čechů v Podbořanech

Ve svém článku bych chtěl pohovořit o tom, jak vlastně muzeum vznikalo a jakou máme představu o jeho další existenci.

Když bylo definitivně rozhodnuto, že se Podbořany stanou městem s rozšířenou působností, tak bylo potřeba hledat nové sídlo Městského úřadu a tím se uvolnila budova staré radnice. Bylo nutné uvažovat o jejím dalším využití. Uspořádali jsme mezi občany anketu a nejvíce hlasů bylo pro zřízení muzea. Jeden z účastníků ankety, pan Petříček, nás přivedl na myšlenku otevření Muzea volyňských Čechů. Zastupitelstvo města tento návrh schválilo a uvolnilo finanční prostředky na přípravu a zajištění chodu muzea. Od této chvíle začala úzká spolupráce mezi městem Podbořany, Národním muzeem Praha a Sdružením Čechů z Volyně a jejich přátel. Základ muzea tvoří exponáty putovní výstavy o životě volyňských Čechů.

Jistě je na místě také otázka, proč zrovna muzeum volyňských Čechů? Podíváme-li se do počátku návratu volyňských Čechů z tehdejšího Sovětského svazu, zjistíme, že nejvíce se jich usadilo právě na Podbořansku a Žatecku, byla to celá jedna třetina všech reemigrantů z Volyně. Proto podle našeho názoru toto muzeum právě do Podbořan patří. Chceme tím také vyjádřit poděkování všem, kteří těsně po válce pomáhali znovu osídlovat tehdejší podbořanský okres.

Jak bychom si představovali další činnost muzea. Pomyslně je muzeum rozděleno na dvě části. Stálou expozici o životě volyňských Čechů a část, kde se budou obměňovat různé akce. Dnes tam můžete zhlédnout výstavu fotografií Fotoklubu Žatec, předběžně je dohodnuta výstava o zaniklých obcích Doupovska, která by mohla být zahájena zhruba v měsíci září t. r.

Samozřejmě bychom chtěli dále rozšiřovat exponáty týkající se života volyňských Čechů.

Zde bych vás prosil o pomoc, kdy sami můžete přispět do muzea, nebo nás můžete upozornit na zajímavé věci a náš pracovník by již vstoupil do osobního jednání o získání exponátů. Uzavřeli jsme také dohodu s jednou studentkou, která se zabývá historií života volyňských Čechů a od ní očekáváme pomoc při třídění a získávání exponátů. Samozřejmě nadále budeme spolupracovat na dobrou spolupráci s Národním muzeem, osobně s panem doktorem Slavíkem. Chtěli bychom také, aby naše muzeum vlastnilo a mohlo i poskytnout všechny publikace o volyňských Čechích, které již byly napsány a nebo teprve vzniknou.

Já vám chci za sebe a za město slíbit, že se budeme vždy snažit o co nejlepší činnost muzea. Chápeme to jako poděkování mnoha bezjmenným příslušníkům této komunity za to, že pomohli obnovit život v území, které jsme my po nich převzali.

Ing. Josef Čerňanský, starosta města

Město Podbořany

Představovat volyňským Čechům a jejich přátelům město Podbořany je asi zcela zbytečné. Určitě mnozí z nich na Podbořansku sami strávili nějaký úsek svého života, nebo zde byli navštívit své příbuzné. Vzhledem k tomu, že zde bylo 14. května t. r. otevřeno Muzeum volyňských Čechů, považoval jsem za prospěšné zveřejnit několik informací o současných Podbořanech ve vašem Zpravodaji.

Město Podbořany má cca 6200 obyvatel a je tvořeno územím a obyvatelstvem těchto „bývalých obcí“.

Mnozí z vás je znají pod pojmem integrované obce, nyní jejich oficiální pojmenování je místní částí. Pro názornost uvádím dále i počet trvale žijících obyvatel:

Místní část /	Počet obyvatel
Buškovice	326
Kaštice	83
Letov	129
Oploty	39
Pšov	57
Valov	43
Hlubany	292
Kněžice	92
Mory	34
Podbořany	4874
Syrovice	196

Od roku 2003 se Podbořany staly obcí s rozšířenou působností. Toto označení bývá mnohdy zmiňováno jako „malý okres“. Vykonaáváme státní správu pro tyto obce Podbořanska: Blatno, Blšany, Krásný Dvůr, Kryry, Lubenec, Nepomyšl, Očihov, Petrohrad, Podbořany, Podbořanský Rohozec, Vroutek.

Kromě výše uvedených se v samotných Podbořanech po roce 1990 událo dost značných změn. Po rozpadu zemědělství byla nutnost řešit vysokou nezaměstnanost a tak s přispěním města vznikly dvě velké nové továrny zahraničních investorů. Továrna Conta vyrábí lednický, provádí úpravu vláken do koberců a v současné době zaměstnává cca 240 lidí a v blízké budoucnosti uvažuje o zvýšení dalších cca 40 zaměstnanců.

Dalším důležitým úkolem bylo řešení ekologických problémů, tj. vodovodů, kanalizací, plynofikací a dalších. Dnes jsou již všechny obce napojeny na nezávadnou vodu a ve všech obcích je vodovod. Podbořany a Buškovice jsou již plně plynofikovány.

Po vyřešení těchto zásadních problémů se město začalo zabývat zlepšováním svého vzhledu a zlepšením podmínek pro kulturní a společenské vyžití svých občanů. Byla opravena převážná část budov v majetku města, rekonstruováno náměstí a řada dalších ulic dostala nový povrch. Jelikož ve městě chyběl taneční sál, bylo rozhodnuto o koupi hotelu Národní Dům a jeho následné rekonstrukci.

Citelně se Podbořan a okolí dotkl zánik vojenské posádky. Nemile nás zejména překvapila náhlá změna v záměru armády, kdy v Podbořanech měla být vojenská základna s cca 5 000 vojáků a změnou na postu ministra obrany došlo k nečekanému obratu a posádka v Podbořanech byla k 31. 3. 2003 zrušena. Město předběžně požádalo o majetek, který je v areálu kasáren a chce jej smysluplně využít. Uvažuje o rozšíření nabídky pro oblast podnikání a rekonstrukci ubytovacích objektů na bydlení.

Na historické objekty jsou Podbořany velmi chudé, ale přesto pokud přijedete na návštěvu Muzea volyňských Čechů, projděte se po Podbořanech. Pokud jste je znali do roku 1990, jistě oceníte změny, které se tu udály. Když se vám v Podbořanech bude líbit, bude to nevslovené uznání naší práce a již nyní vám za ně děkujeme.

Ing. Josef Čerňanský, starosta města

První ohlasy na Muzeum volyňských Čechů ze zahraničí

Zhruba po měsíci od otevření muzea přišel první ohlas ze zahraničí, a to dokonce až ze zámoří. Ozval se nám pan Tony Jasanský z Toronta v Kanadě. Jedná se o člověka, který senarodil na Volyni a s rodiči se po válce přestěhoval do obce Syrovice v tehdejších podbořanském okrese. V roce 1968 emigroval do Anglie a po roce odešel do Kanady.

Při hledání na internetu hledal jakékoliv zmínky o volyňských Čechích a narazil na informaci o otevření muzea v Podbořanech. Otevření muzea velice vítá a přislíbil, že při své nejbližší návštěvě v České republice do muzea zavítá.

Druhý ohlas je ze Spojených států. Ozval se nám pan Vladimír Fojtík, jehož rodiče bydleli v Podbořanech. O muzeu se dozvěděl ze Zpravodaje, který pravidelně odebírá. Rovněž vítá opevnění muzea a přeje všem svým krajanům mnoho úspěchů v práci.

Ing. Josef Čerňanský,
starosta města Podbořany

Muzeu volyňských Čechů v Podbořanech na uvítanou

Letos, v pátém čísle Zpravodaje byl uveřejněn článek o tom, že díky porozumění a vstřícnosti starosty, rady a zastupitelstva města Podbořany

